

Luonnonsuojelulain 47 §:n tarkoittama erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeä esiintymispaikka

Saimaannorppa (*Phoca hispida saimensis* NORDQUIST, 1899)

Käytetään myös nimeä *Pusa hispida saimensis*

Säädöstausta

Luonnonsuojelulain 47 § mukaan erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty. Kielto tulee voimaan, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on päätöksellään määritellyt erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Kielto annetaan julkisanon jälkeen, ja siitä on kuulutettava kunnan ilmoitustaululla siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään. Kielto on yleinen, joten se koskee myös muita tahoja, kuin alueen omistajaa tai haltijaa. Päätös on voimassa mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä.

Päätöksessään ELY-keskus osoittaa esiintymispaikan maantieteelliset rajat, mutta sillä ei ole toimivaltaa päättää rajoituksen sisällöstä. Päätökseen ei siten voida liittää oikeudellisesti sitovia määräyksiä, mutta ELY-keskus voi siinä ilmaista oman käsityksensä, minkälainen toiminta voi vaarantaa esiintymispaikan säilymisen. ELY-keskuksen päätökseen sisällytetyllä informaatiolla voi olla tulkinnallista merkitystä arvioitaessa, onko lain tarkoittamaa hävittämis- ja heikentämiskieltoa rikottu. Välillisesti informaatiolla voi olla merkitystä myös arvioitaessa, aiheutuuko päätöksestä kiinteistönomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle mahdollisesti luonnonsuojelulain 53 §:ssä tarkoitettua merkityksellistä haittaa ja valtiolle korvausvelvollisuutta. Korvausvelvollisuutta ei synny ennen kuin omistaja on luonnonsuojelulain 48 §:n nojalla hakenut lupaa poiketa kiellosta ja hakemus on hylätty.

Tärkeän esiintymispaikan määritelmä

Saimaannorpan tärkeään esiintymispaikkaan kuuluvat luonnonsuojelulain 49 §:n mukaiset lisääntymis- ja levähdyspaikat, joiden hävittäminen ja heikentäminen on aina kyseisen pykälän nojalla kiellettyä, riippumatta siitä, onko niille tehty luonnonsuojelulain 47 §:n mukaista rajauspäätöstä. Lisääntymis- ja levähdyspaikat on määritelty seuraavasti (Nieminen & Ahola 2017):

Lisääntymispaikka on ranta-alueella tai luotoryhmässä sijaitseva poikaspesä lähiympäristöineen. Lähiympäristöllä tarkoitetaan aluetta, jolla kuutti liikkuu imetysaikana. Alueeseen kuuluvat poikaspesät sekä muut imetyspaikat. Huonoina lumitalvina emot synnyttävät myös avojäälle. Myös nämä ovat lisääntymispaikkoja, mutta niiden tarkempi määrittely ei ole mahdollista.

Levähdyspaikka on jääpeitteiseen aikaan ranta-alueella tai luotoryhmässä sijaitseva makuupesä. Levähdyspaikka käsittää makuupesän lisäksi lähiympäristössä olevat hengitysavannot. Avovesiaikaisia levähdyspaikkoja ovat rantamakuukivet. Muut levähtämiseen käytettävät paikat eivät ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Niitä ovat jäänalaiset ilmataskut, rantavyöhykkeen jäärykelmät, avojää ja paikat, joissa jää säilyy keväisin pisimpään.

Monessa tapauksessa saimaannorpan säilymiselle tärkeä esiintymispaikka on sama, kuin lajin lisääntymis- ja levähdyspaikka. Kuitenkin joissakin tapauksissa saimaannorpan säilymiselle tärkeää esiintymispaikkaa saattaa olla tarpeen tarkastella laajempina alueena, kuten usean lisääntymis- tai levähdyspaikan muodostamana kokonaisuutena.

Esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen

Luonnonsuojelulain 47 §:n mukaisen esiintymispaikan hävittämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden johdosta alue muuttuu niin, ettei sillä ole enää merkitystä lajin esiintymispaikkana. Jos erityisesti suojeltava laji häviää toimenpiteen johdosta esiintymispaikasta, kyse on aina hävittämisestä. Hävittämistä on kuitenkin myös alueen ekologisten olosuhteiden muuttaminen siten, että kohteessa tapahtuvan muutoksen johdosta laji ei voi siellä enää pitkällä aikavälillä esiintyä. Heikentäminen tarkoittaa alueen muuttamista siten, että lajin esiintymisen edellytykset muuttamisen johdosta heikkenevät, vaikka eivät kokonaan häviä. Toimenpiteiden vaikutukset voivat olla välittömiä tai välillisiä. Saimaannorpan säilymiselle tärkeän esiintymispaikan häviämisen tai heikentymisen saattavat aiheuttaa esim. rakennusten ja rakennelmien rakentaminen, rantaviivan muuttaminen, mukaan lukien rantakivien siirtely sekä pesimäaikainen metsänhakkuu tai maihinousu saareen. Avovesiaikaan alueella liikkumisesta ei todennäköisesti aiheudu suurta haittaa norpalle.

Luonnonsuojelulain 47 § mukainen rajauspäätös

Kunkin rajauspäätöksen sisältö ja rajattavien alueiden laajuus on harkittava tapauskohtaisesti. Lähtökohtaisesti kaikkia saimaannorpan säilymiselle tärkeitä esiintymispaikkoja ei ole tarkoitukseenmukaista rajata 47 §:n mukaisella rajauspäätösmenettelyllä, vaan ainoastaan sellaiset paikat, joiden turvaaminen edellyttää luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja laajempia rajauksia. Laajempien rajausten tarvetta saattaa olla tarpeen tarkastella esim. ihmisten talviaikana paljon käyttämien kulkureittien, kuten jääteiden ja moottorikelkkaurien varrella.

Rajauspäätöstä valmisteltaessa oleellisia huomioon otettavia asioita ovat alueella sijaitsevien saimaannorpan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laatu (poikaspesä, makuupesä), määrä ja sijoittuminen. Erityistä huomiota saattaa olla tarpeen kiinnittää myös alueisiin, joilla pesintä on vielä yksittäistä, mutta joille saimaannorppa on selkeästi palaamassa.

Viite

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.